

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието и храните

Дирекция „Стратегии, анализи, планиране и пазари”

ОДОБРЯВАМ,

ЗАМЕСТНИК-МИНИСТЪР:

(Д-Р ЦВЕТАН ДИМИТРОВ)

СИТУАЦИОННО-ПЕРСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ НА МЛЯКО И МЛЕЧНИ ПРОДУКТИ

Декември, 2014 г.

I. Ситуация и перспективи на вътрешния пазар

1. Производство на сурово мляко

По данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, през 2013 г. общото производство на мляко в страната бележи ръст от 5,2% в сравнение с предходната година и достига до 1 306 048 тона. Наблюдава се увеличение при добива на всички видове мляко - най-съществено при овчето и биволското мляко, а най-слабо - при козето мляко.

По-високото производство през 2013 г. се дължи главно на възстановяване на броя на млекодайните животни след отчетения през предходната година спад, като при овчето и биволското мляко това е съчетано и с леко повишаване на средната млечност. За стабилизиране на млечния сектор през годината допринасят чувствително по-ниските цени на фуражните култури от реколта `2013 спрямо рекордно високите нива за реколта `2012, както и предоставената финансова подкрепа в сектора по европейски и национални схеми.

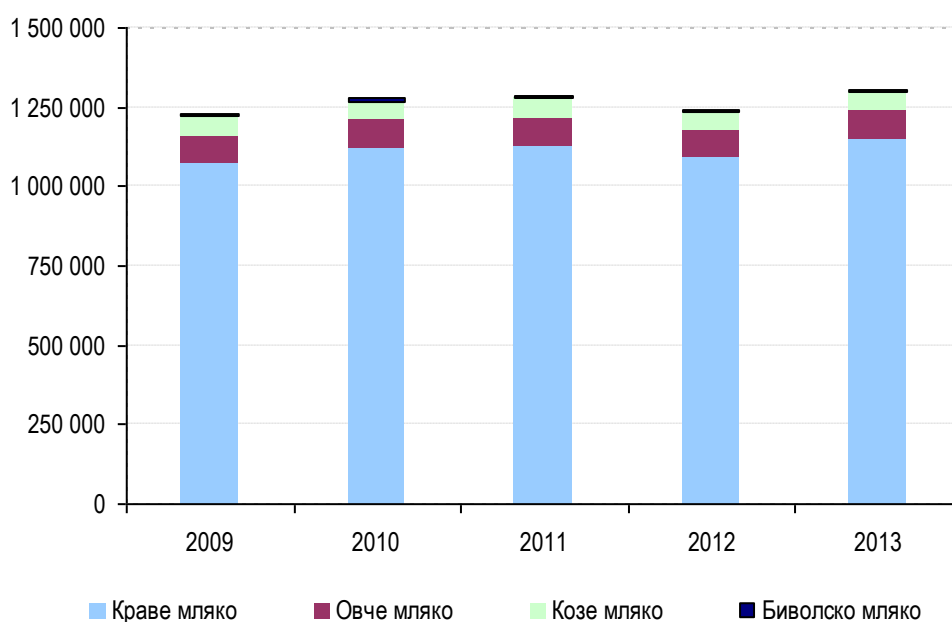
Таблица 1. Брой животни и производство на мляко

Показатели	Мярка	2011	2012	2013	Изменение 2013/2012
Краве мляко					
Млечни крави	брой	306 843	288 749	307 097	6,4%
Производство	хил. литри	1 093 033	1 061 198	1 115 081	5,1%
	тона	1 125 824	1 093 034	1 148 534	5,1%
Средна млечност	кг/година	3 669	3 785	3 740	-1,2%
Биволско мляко					
Биволици	брой	6 339	5 470	6 154	7,2%
Производство	хил. литри	8 593	7 830	8 459	8,0%
	тона	8 868	8 081	8 728	8,0%
Средна млечност	кг/година	1 399	1 408	1 418	0,7%
Овче мляко					
Млечни овце-майки	брой	1 096 962	999 527	1 063 599	6,4%
Производство	хил. литри	86 276	84 447	91 170	8,0%
	тона	89 296	87 403	94 361	8,0%
Средна млечност	кг/година	81,4	87,4	88,7	1,5%
Козе мляко					
Кози-майки	брой	272 859	236 056	244 559	3,6%
Производство	хил. литри	59 809	51 830	52 892	2,0%
	тона	61 543	53 333	54 425	2,0%
Средна млечност	кг/година	225,5	225,9	222,5	-1,5%
Общо производство на мляко	хил. литри	1 247 711	1 205 305	1 267 602	5,2%
	тона	1 285 531	1 241 851	1 306 048	5,2%

Бележки: броят на животните е към 1 ноември на съответната година, а производството на мляко – за периода 1 ноември на предходната – 31 октомври на съответната година; средната млечност е резултатна величина.

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Фиг. 1. Производство на мляко през периода 2009 - 2013 г. (тона)

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2013 г. производството на **краве мляко** в страната възлиза на 1 148 534 тона (88% от общия добив на мляко за годината), което е с 5,1% над нивото от предходната година. Броят на млечните крави нараства с 6,4% в сравнение с 2012 г., докато средната млечност се понижава с 1,2% до 3 740 кг/крава.

След отчетения спад от почти 9% през предходната година, през 2013 г. броят на млечните овце-майки се увеличава с 6,4%. При малко по-висок среден млеконадой от млечна овца-майка, добивът на **овче мляко** през 2013 г. бележи ръст от 8% спрямо 2012 г., достигайки 94 361 тона.

Добивът на **козе мляко** през годината е в размер на 54 425 тона. Това е с 2% повече в сравнение с 2012 г., като увеличението на броя на отглежданите кози-майки с 3,6% компенсира лекото намаление на средногодишната млечност от коза-майка (с 1,5%).

Производството на **биволско мляко** традиционно заема незначителен дял от общия добив на мляко в страната (0,7% за 2013 г.). В резултат на комбинацията от увеличение на отглежданите биволици със 7,2% и малко по-висока средна млечност от биволица, добивът на биволско мляко през 2013 г. нараства с 8% в сравнение с предходната година, до 8 728 тона.

Производството на краве мляко като сектор с основно стопанско значение в страната

Като цяло, през 2013 г. се наблюдава възстановяване на поголовието от млечни крави, благоприятствано от значителното понижение на цените на фуражните култури от началото на пазарната 2013/14 година.

По данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, към края на 2013 г. броят на стопанствата с млечни крави нараства с 4% спрямо година по-рано. Най-значително увеличение (между 18 и 21%) както на броя на стопанствата, така и на млечните крави в тях, се наблюдава при стопанствата с между 20 и 49 животни и със 100 и повече животни. Макар и по-умерен, ръст се отчита и при стопанствата с между 50 и 99 животни и тези с 1 – 2 млечни крави.

Въпреки наблюдаваното уедряване при по-големите стопанства, средният брой млечни крави на стопанство нараства минимално - от 4,9 през 2012 г. на 5 през 2013 г., което се обяснява с частичното възстановяване на най-дребните полупазарни стопанства с 1 - 2 животни (представляващи около 89% от общия брой стопанства с млечни крави в страната). *Този размер е далеч под средния за специализираните млечни ферми на европейския пазар и ограничава възможностите за постигане на задоволителни икономически резултати.*

По данни на Европейската комисия, средният размер на специализираните млечни ферми в ЕС-27 през 2011 г. е 29 броя млечни крави, като в 15-те стари държави-членки на Съюза той достига 54 броя млечни крави, а в 10-те държави-членки, присъединили се през 2004 г. – 19 броя.

България продължава да изостава значително от останалите държави-членки на ЕС (с изкл. на Румъния) и по отношение на средната производителност от крава на година. През последните няколко години средната млечност от крава в България е около 3,7 тона годишно, докато средната стойност на този показател за ЕС е около 7 тона годишно (7,3 тона за ЕС-15 и 5,7 тона – за ЕС-10).

Таблица 2. Разпределение на млечните крави според броя на отглежданите животни в стопанство към 1-ви ноември 2012 и 2013 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства (брой)			Млечни крави (хил. броя)		
	2012	2013	Изменение 2013/2012	2012	2013	Изменение 2013/2012
1 - 2	43 694	46 662	6,8%	55,7	58,2	4,5%
3 - 9	8 454	7 555	-10,6%	37,7	33,4	-11,4%
10 - 19	3 696	3 443	-6,8%	47,8	44,7	-6,5%
20 - 49	2 036	2 464	21,0%	62,9	75,1	19,4%
50 - 99	630	678	7,6%	41,1	44,1	7,3%
100 и повече	222	262	18,0%	43,5	51,6	18,6%
Общо	58 732	61 064	4,0%	288,7	307,1	6,4%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Основни фактори, които биха могли да допринесат за повишаване ефективността на сектора в страната, са уедряването на стопанствата, подобряването на развъдната и селекционна дейност, рационалното хранене на животните и придобиването на специализирана квалификация от страна на фермерите.

Привеждане на млечните ферми в съответствие с европейските изисквания

Хигиенни изисквания към суровото краве мляко

Условията при добив на краве мляко в ЕС са определени в Регламент (ЕО) № 853/2004 за специфичните изисквания към хигиената на суровините и хранителните продукти от животински произход. С Решение на Европейската комисия от м. ноември 2013 г. срокът на дерогацията, предоставена на България за постигане на хигиенните изисквания към суровото краве мляко, е удължен до края на 2015 г.

Министерство на земеделието и храните поддържа и ежесечно актуализира Регистър на фермите за производство на сурово краве мляко, категоризирани в I-ва и II-ра група, съгласно критериите, заложи в Наредба № 4 от 19.02.2008 г. за специфичните изисквания при производството, съхранението и транспортирането на сурово краве мляко и изискванията за търговия и пускане на пазара на мляко и млечни продукти.

През 2013 г. и 2014 г. продължава тенденцията към преминаване на все повече млечни ферми в I-ва група. Към м. октомври 2014 г. фермите, категоризирани в I-ва група достигат 3 646 броя (с 370 повече спрямо края на 2013 г.), а отглежданите в тях млечни крави са близо 150 хил. броя.

Таблица 3. Брой категоризирани ферми за производство на сурово краве мляко и отглеждани в тях животни, декември 2012 – октомври 2014 г.

Групи ферми	01.12.2012 г.		01.12.2013 г.		01.10.2014 г.	
	Брой ферми	Брой крави	Брой ферми	Брой крави	Брой ферми	Брой крави
I-ва група	3 078	137 694	3 276	141 539	3 646	149 786
II-ра група	484	9 337	432	8 190	350	8 350

*Забележка: Броят на млечните крави е към датата на категоризация на фермите
Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство“*

Въпреки постепенния напредък, делът на стопанствата за производство на мляко, които не отговарят на хигиенните изисквания, установени в Регламент (ЕО) № 853/2004, остава значителен. Към 1 октомври 2014 г. фермите в III-та група са 33 002 броя, като в тях все още се отглежда по-голямата част от млечните крави в страната (172 475 броя).

Част от дребните стопани в сектора, които се затрудняват да приведат фермите си в съответствие с европейските изисквания за добив на качествена млечна суровина, пренасочват дейността си към месно говедовъдство. Това е и един от основните фактори за отчетеното нарастване на броя на месодайните крави през последните няколко години. Към м. ноември 2013 г. месодайните крави достигат 39 670 броя – с 39% повече спрямо предходната година, като вече надхвърлят 11% от общия брой крави в страната.

Млечни квоти

Системата от млечни квоти е механизъм за регулиране на производството на мляко и млечни продукти в ЕС, като всяка държава-членка разполага с национална квота, разпределена между отделните производители на краве мляко. С реформата на Общата селскостопанска политика на ЕС от 2003 г. се реши млечните квоти да отпаднат от м. април 2015 г.

За текущия, последен квотен период 1 април 2014 г. – 31 март 2015 г. националната млечна квота на България е в размер на 1 049 517,616 тона, от които 980 634,534 тона - за доставки и 68 883,082 тона - за директни продажби на крайни потребители.

През текущия квотен период са разпределени 26 227,973 тона за доставки и 1 909,924 тона за директни продажби от националния млечен резерв на 165 производители на краве мляко.

За изминалите седем квотни години от началото на прилагане на системата от млечни квоти в България (след присъединяването на страната към ЕС през 2007 г.) националната млечна квота не е превишавана и съответно не са събирани вноски от производителите на краве мляко, превишили индивидуалните си млечни квоти.

Общото изпълнение на националната млечна квота за приключилия на 31 март 2014 г. квотен период, изчислено въз основа на годишните декларации, подадени от изкупвачите и производителите с индивидуална млечна квота за директни продажби, е в размер на 45%.

Краткосрочни перспективи

До края на 2014 г. и през първата половина на 2015 г. се очаква развитието на млечното животновъдство в страната да продължи да се благоприятства от сравнително ниските цени на фуражните култури, в резултат на очертаващото се високо световно предлагане на зърно за втора поредна година. От друга страна, някои фактори, като протичащи процеси на реструктуриране, свръхпредлагане на европейския пазар или наличие на заболявания по животните, вероятно ще се отразят негативно върху отделни производства в краткосрочен план. В този контекст, финансовата подкрепа с национални и европейски средства е особено

важна за неутрализиране на неблагоприятните въздействия и стабилизиране на сектора.

*Към края на 2014 г. се очаква броят на **млечните крави** да бъде около нивото отпреди една година, а през 2015 г. – да отбележи лек спад, основно поради отпадане на част от дребните стопанства.*

По-ниските разходи за фуражи през 2014 г. се предвижда да доведат до леко повишение на средната млечност (свързано с по-пълноценното хранене на животните), в резултат от което производството на краве мляко през годината слабо ще нарасне спрямо 2013 г., достигайки около 1 160 млн. тона.

През 2015 г. се прогнозира производството на краве мляко в страната да спадне малко под нивото от 2014 г., като очакваното намаление на общия брой млечни крави може да бъде частично компенсирано от повишение на средната млечност.

Очаква се през 2015 г. процесът на реструктуриране и модернизация на млечните кравеферми да бъде ускорен както поради изтичане на срока на дерогацията за постигане на европейските изисквания за качеството на суровото краве мляко в края на годината, така и поради отпадане на млечните квоти в рамките на ЕС от началото на м. април 2015 г.

Предвид затрудненията на част от дребните стопанства да приведат фермите си в съответствие с европейските изисквания за добив на качествена млечна суровина, вероятно някои от тях ще продължат да се пренасочват към месодайно говедовъдство или да отпаднат от пазара.

Не се очаква премахването на млечните квоти през пролетта на 2015 г. да окаже съществено влияние на пазара още през първата година. В по-дългосрочен план, то вероятно ще способства за постепенното нарастване на производството на краве мляко в държави-членки на ЕС, където се постига по-висока ефективност (вкл. поради климатични фактори, осигуряващи по-дълъг пасищен сезон), за сметка на свиване или в най-добрия случай стагнация на производството в останалите държави-членки.

За да могат да се справят успешно в условията на засилена конкуренция на европейския пазар, българските млечни ферми ще трябва да положат усилия за повишаване на своята ефективност. Това може да се постигне чрез уедряване на стадата, оптимизиране на разходите и увеличаване на средната млечност, която понастоящем е една от най-ниските в Европа.

Понастоящем, конкуренцията на европейския пазар на мляко и млечни продукти нараства и под влияние от въведената в началото на м. август 2014 г. забрана за внос в Русия на определени селскостопански продукти, в т. ч. мляко и

млечни продукти, от ЕС, САЩ, Норвегия, Канада и Австралия, за срок от една година. Съвпадайки с период на увеличено предлагане на мляко в световен мащаб, руското ембарго оказва допълнителен натиск за понижаване на цените на млечните продукти в ЕС, след рекордно високите нива, достигнати в началото на 2014 г.

Към края на 2014 г. се очаква броят на **млечните овце и кози** да намалее с около 2-3% спрямо същия период на предходната година, в резултат на усложнената епизоотична обстановка на територията на страната, поради възникналото заболяване „Син език“ по преживните животни. При очаквана малко по-висока средна млечност, това се предвижда да доведе до свиване на производството на овче и козе мляко с около 1% спрямо предходната година.

През следващите години фермерите от млечния сектор ще могат да се възползват от редица възможности за финансиране по Програмата за развитие на селските райони 2014 - 2020 г., в т. ч. за инвестиции за модернизиране на стопанствата, създаване на организации на производители, изграждане и развитие на къси вериги на доставки и местни пазари и др. През следващите години млечното животновъдство ще бъде подпомагано и по линия на директните плащания, като това е един от чувствителните сектори, за които страната предвижда да прилага схеми за подкрепа, обвързана с производството.

В момента се разработва наредба, която ще регламентира търговията между млекопроизводителите и мандрите, като договорите за изкупуване на млякото ще бъдат задължителни. Очаква се това да допринесе за повишаване на прозрачността на пазара на мляко и засилване на позициите на млекопроизводителите при договаряне на изкупната цена на тяхната продукция.

2. Употреба на млечната суровина и производство на крайни продукти от млекопреработвателните предприятия

По данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, през 2013 г. се отчита леко намаление на количеството мляко, насочено за преработка, за сметка на увеличение на това за директни продажби и употреба в стопанствата.

Таблица 4. Реализация на произведеното мляко през 2012 и 2013 г., хил. литри

Вид реализация	2012		2013		Изменение 2013/2012	
	Общо мляко	в т. ч. краве	Общо мляко	в т. ч. краве	Общо мляко	в т. ч. краве
Преработено в предприятията	532 623	499 011	529 900	496 111	-0,5%	-0,6%
Директни продажби, собствена консумация и друга употреба в стопанствата	672 682	562 187	737 702	618 970	9,7%	10,1%
Общо добито мляко	1 205 305	1 061 198	1 267 602	1 115 081	5,2%	5,1%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Суровото мляко, реализирано под формата на директни продажби, собствена консумация и друга употреба в стопанствата през годината е в размер на 737 702 хил. литра (в т.ч.: 618 970 хил. литра краве мляко). Това е с 9,7% повече в сравнение с 2012 г., за което допринася засиленият интерес към предлагане на мляко и млечни продукти директно от производителите.

Общото количество преработено мляко в страната намалява с 0,5% спрямо предходната година, до 529 900 хил. литра, от които 93,6% - краве, 4,6% - овче, 1,3% - козе и 0,5% - биволско и смес.

Количествата краве и овче мляко, насочени за преработка, са съответно с 0,6% и 0,7% под нивата от предходната година, докато преработените количества козе и биволско мляко нарастват съответно с 1,6% и 10,3%.

Таблица 5. Декларирани количества преработено мляко, 2012 - 2013 г.

Вид мляко	2012		2013		Изменение количество 2013/12
	Количество (хил. литри)	Дял от общо преработеното мляко	Количество (хил. литри)	Дял от общо преработеното мляко	
Краве	499 011	93,7%	496 111	93,6%	-0,6%
Овче	24 390	4,6%	24 218	4,6%	-0,7%
Козе	6 925	1,3%	7 037	1,3%	1,6%
Биволско и смес	2 297	0,4%	2 534	0,5%	10,3%
Общо преработено мляко	532 623	100,0%	529 900	100,0%	-0,5%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2013 г. делът на преработеното мляко в общия обем произведена млечна суровина в страната намалява до 41,8%, при 44,2% през 2012 г.

През 2013 г. се наблюдава намаление на производството на голяма част от млечните продукти в млекопреработвателните предприятия.

Производството на ароматизирани кисели млека и на пресни сирена бележи спад с по 6,8% спрямо предходната година, а това на пакетирани сметана – с 5,8%. По-слабо намаление се отчита при производството на пакетирано прясно мляко, натурално кисело мляко и млечни мазнини – с по около 2%.

Общото производство на бяло саламурено сирене е с 6,4% под нивото от предходната 2012 г. Това обаче се дължи главно на намаление на производството на краве сирене с растителна мазнина с 18,8%, докато производството на краве сирене без растителна мазнина нараства с 3%, а това на овче сирене – с 2,3%. Производството на бяло саламурено сирене от козе и биволско мляко се свива с 9,2% спрямо 2012 г., но остава над нивото от 2011 г. Търсенето на продуктите от тези видове млека с характерен специфичен вкус е сравнително ограничено поради по-високите им цени.

Таблица 6. Производство на крайни продукти от млекопреработвателните предприятия, 2011 – 2013 г.

Продукти	Мярка	2011	2012	2013	Изм. 2013/12
Пакетирано прясно мляко	хил. литри	65 298	69 973	68 452	-2,2%
Пакетирана сметана, прясна или заквасена	тона	2 465	2 267	2 135	-5,8%
Натурално кисело мляко	тона	118 027	123 303	120 881	-2,1%
Ароматизирани кисели млека и млечни десерти	тона	13 702	14 623	14 273	-6,8%
Млечни мазнини	тона	1 130	1 133	1 112	-1,9%
Бяло саламурено сирене - общо, в т.ч.:	тона	44 263	45 221	42 344	-6,4%
- от краве мляко	тона	37 425	38 007	35 328	-7,0%
в т.ч. с растителна мазнина	тона	16 166	17 736	14 409	-18,8%
- от овче мляко	тона	4 675	4 056	4 148	2,3%
- от други млека	тона	2 163	3 158	2 868	-9,2%
Кашкавал - общо, в т. ч.:	тона	19 507	17 796	20 138	13,2%
- от краве мляко	тона	18 193	16 054	18 410	14,7%
- от овче мляко	тона	1 248	1 661	1 641	-1,2%
- от други млека	тона	66	81	87	7,4%
Пресни сирена (вкл. извара)	тона	4 070	4 949	4 613	-6,8%
Топени и пушени сирена	тона	1 031	1 359	1 670	22,9%

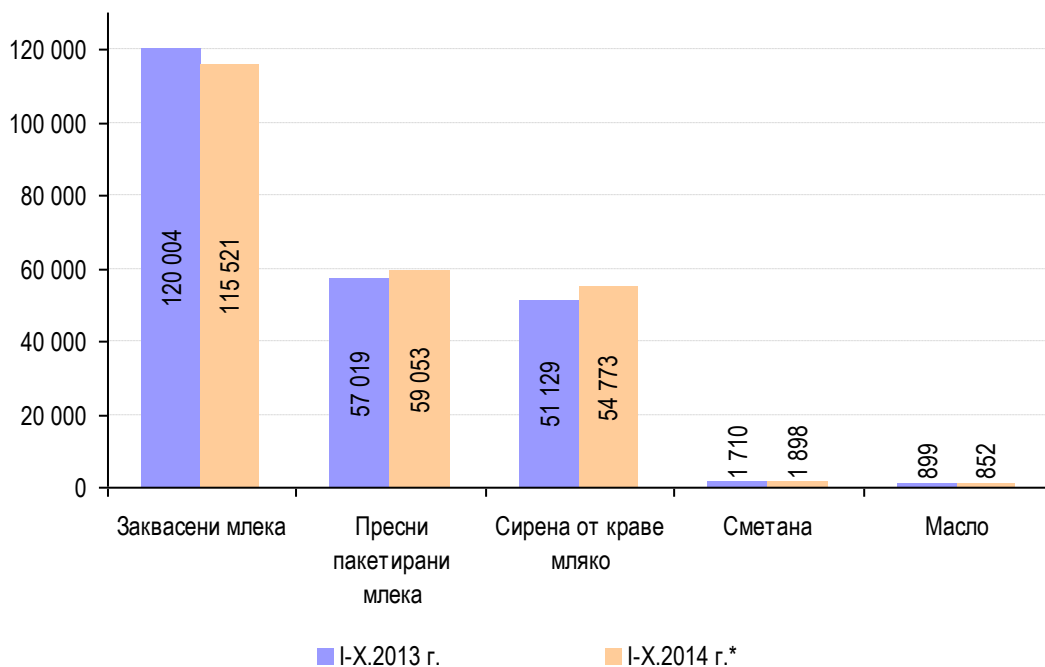
Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Общото количество кашкавал, произведено през 2013 г. нараства с 13,2% в сравнение с 2012 г., което представлява възстановяване след отчетения спад през предходната година. Това е главно в резултат от увеличение на производството на кашкавал от краве мляко, докато при производството на кашкавал от овче мляко се отчита леко намаление. През 2013 г. продължава тенденцията на увеличение на производството на топени и пушени сирена.

По предварителни данни от месечните наблюдения на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, **през периода януари–октомври 2014 г.** общото количество преработено мляко в страната бележи ръст от 4,7% спрямо същия период на предходната година, до 450 528 хил. литра, от които 416 539 хил. литра – краве мляко (+3,9%). В резултат, промишленото производство на пресни пакетирани млека и сирена от краве мляко (вкл. бяло саламурено сирене с растителни мазнини и кашкавал) нарастват, съответно с 3,6% и 7,1% на годишна база. Производството на сметана също се увеличава – с 11%, но остава сравнително малко като количество.

Същевременно, в рамките на периода се наблюдава спад на производството на заквасени млека и масло, съответно с 3,7% и 5,2%.

Фиг. 2. Производство на основни продукти от млекопреработвателните предприятия през периода януари – октомври 2014 г.

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, * предварителни данни

Предвид засилената конкуренция на европейския пазар на млечни продукти, към края на 2014 г. и през 2015 г. може да се очаква известно забавяне на производството на млечни продукти в България.

3. Внос на мляко и млечни продукти

По данни на НСИ, през 2013 г. общият внос на мляко и млечни продукти е в размер на 111 219 тона - с 19,6% повече спрямо предходната година.

През годината са внесени значително по-големи количества концентрирани мляко и сметана и суроватка (използвани основно за производството на млечни продукти, сладоледи и други хранителни продукти), чието производство в страната е ограничено.

В сравнение с предходната година, чувствителен ръст бележи и вносът на сирена, които традиционно не се произвеждат в страната като Ементал, Чедар, Бри, Гауда и др.

Съществено намаление спрямо предходната година се отчита при вноса на заквасени млека и сметана, а по-слабо - при този на млечни мазнини и сирена.

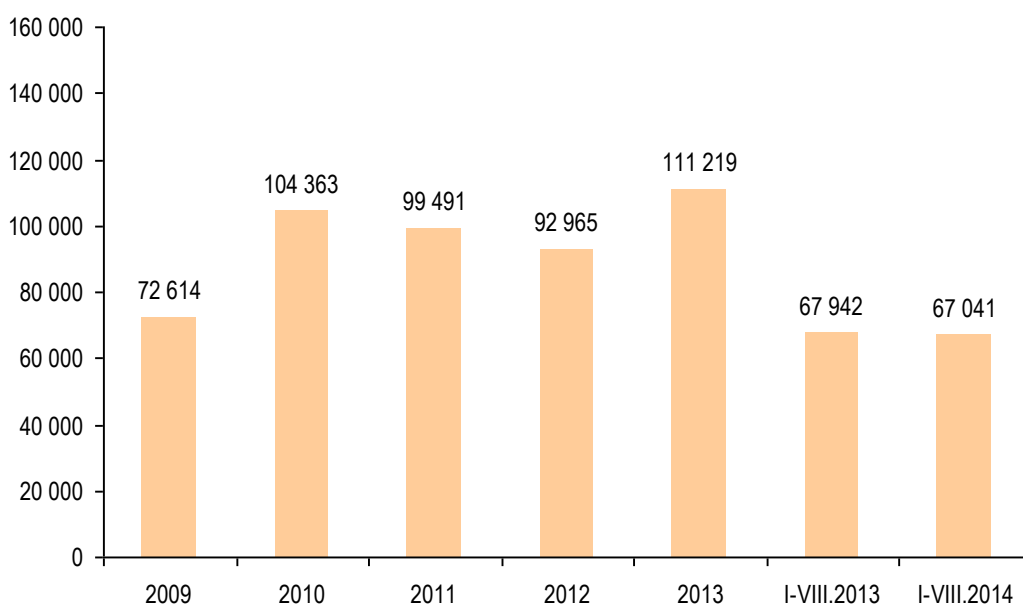
Таблица 7. Внос на мляко и млечни продукти, 2012 – август 2014 г. (тона)

Продукти	2012	2013	I-VIII. 2013	I-VIII. 2014	Изменение	
					2013/2012	I-VIII. 2014/2013
Мляко и сметана, неконцентрирани	22 056	23 823	18 452	15 812	8,0%	-14,3%
Мляко и сметана, концентрирани или с прибавка на захар или други подсладители	38 207	50 483	25 163	27 093	32,1%	7,7%
Мътеница, заквасени млека и сметана, кисело мляко, кефир и други ферментирани или подкиселени млека и сметана	4 096	3 231	2 411	1 893	-21,1%	-21,5%
Суроватка, дори концентрирана или с прибавка на захар или други подсладители	9 007	10 725	6 983	6 610	19,1%	-5,3%
Масло и други млечни мазнини; млечни пасти за намазване	5 598	5 344	3 681	3 628	-4,5%	-1,4%
Сирена и извара	14 001	17 614	11 252	12 005	25,8%	6,7%
Общо мляко и млечни продукти	92 965	111 219	67 942	67 041	19,6%	-1,3%

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2014 г.

Подобно на предходните години, вносът на мляко и млечни продукти през 2013 г. е почти изцяло от държави-членки на ЕС. Доставкаите от Съюза са в размер на 111 198 тона - с 19,8% повече в сравнение с 2012 г., реализирани основно от Полша (24 190 тона), Германия (20 186 тона), Гърция (18 161 тона), Румъния (15 640 тона), Унгария (8 003 тона) и Франция (5 179 тона).

Фиг. 3. Внос на мляко и млечни продукти, 2009 – август 2014 г. (тона)

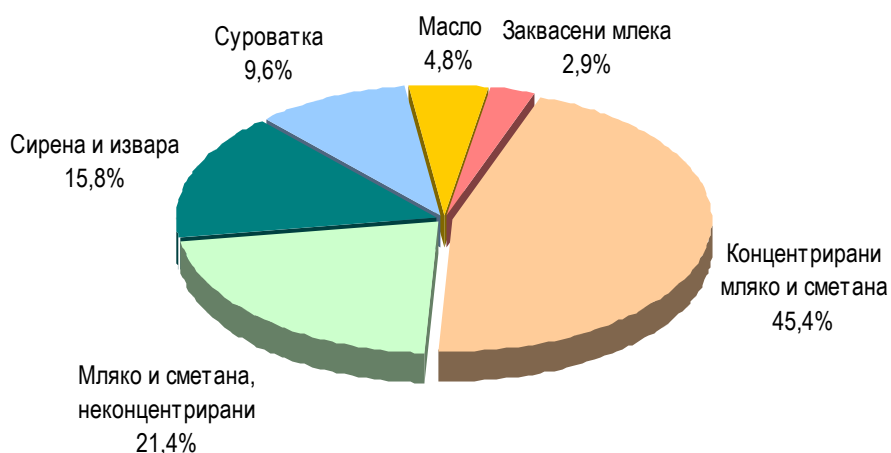

Източник: НСИ, предварителни данни за 2014 г.

Вносът на млечни продукти от трети страни, който по принцип е ограничен, през 2013 г. се свива до 21 тона, внесени от Нова Зеландия (основно сирене Чедар).

Най-значителен дял в структурата на вноса на мляко и млечни продукти през 2013 г. заемат концентрираните и неконцентрираните мляко и сметана – съответно 45,4% и 21,4% от общото количество. Основна част от вноса на тези продукти е предназначен за нуждите на хранително-вкусовата промишленост. Сравнително голям дял формира и вносът на сирена – 15,8% от общото количество.

Фиг. 4. Структура на вноса на мляко и млечни продукти през 2013 г.

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ

През 2013 г. вносът на концентрирани мляко и сметана (тарифен код 0402) нараства с 32,1% спрямо предходната година, до 50 483 тона. Най-значителни са доставките от Гърция (13 810 тона), Полша (11 971 тона), Румъния (7 517 тона) и Германия (6 804 тона).

Близо 80% от общото количество, внесено през годината по този тарифен код е сухо мляко - 40 261 тона, с около 33% повече в сравнение с 2012 г., което може да се обясни с нарастване на производството на продукти на хранително-вкусовата промишленост като сладоледи, шоколади, сладкарски изделия и други. Средната декларирана цена по вноса на сухо мляко през 2013 г. е със 7% по-ниска от тази през 2012 г. (1 881 евро/тон без ДДС и транспортни разходи), главно поради значителния ръст на доставките на по-евтиното обезмаслено сухо мляко.

През 2013 г. вносът на сирена и извара (вкл. жълти сирена, подобни на българския кашкавал) бележи ръст от 25,8% спрямо 2012 г., достигайки 17 614 тона, при 7% по-висока декларирана средна вносна цена от 3 450 евро/тон (без ДДС и транспортни разходи). Най-значителни количества сирена са доставени от

Германия (5 524 тона), Полша (4 012 тона), Нидерландия (1 591 тона) и Гърция (1 550 тона). Продължават да се внасят основно сирена, чието производство не е застъпено в страната. Част от вносните сирена са атрактивни и в ценово отношение, тъй като се доставят на цени около или дори под тези на някои сходни български продукти.

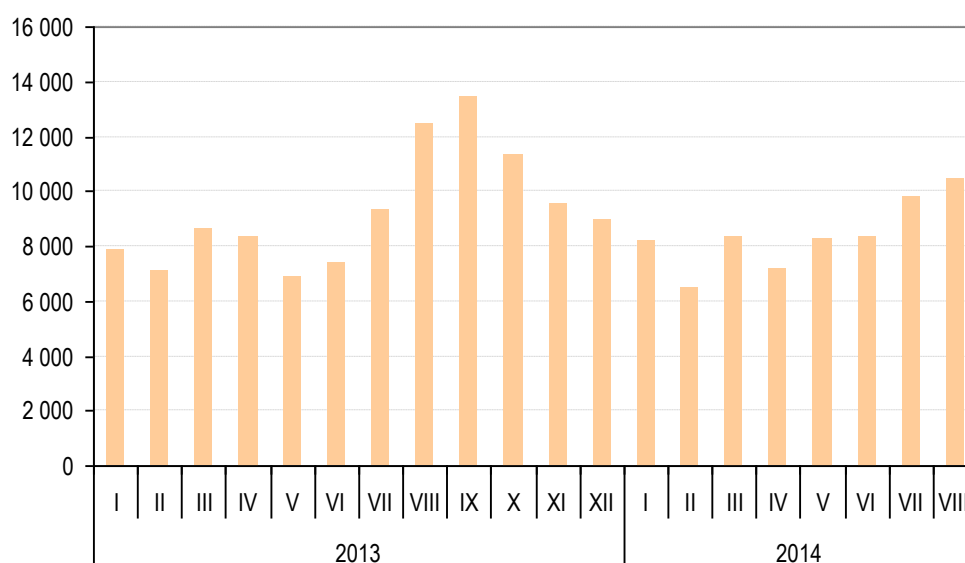
По предварителни данни на НСИ, **през периода януари – август 2014 г.** в страната са внесени общо 67 041 тона мляко и млечни продукти. Това е с 1,3% по-малко на годишна база, основно поради спад на доставките на неконцентрирани мляко и сметана с над 2 600 тона или 14%. В сравнение със същия период на предходната година, намалява и вносът на заквасени млека, суроватка и масло.

Същевременно, вносът на концентрирани мляко и сметана, заемащ най-голям дял от общия внос, нараства със 7,7% на годишна база, *благоприятстван от съществено понижение на вносните цени от м. юли 2014 г.*

През първите осем месеца на 2014 г. са внесени 12 005 тона сирена и извара – с 6,7% повече спрямо същия период на 2013 г., при близо 10% по-висока средна вносна цена от 3 589 евро/тон.

Конкретно през м. август 2014 г. – първия месец от въвеждане на руската забрана за внос на определени селскостопански продукти от ЕС, не се наблюдава особено увеличение на вноса на млечни продукти в страната, което да може категорично да се определи като резултат от пренасочване на част от европейската продукция, която няма да може да се реализира в Русия, към вътрешния пазар на ЕС, в т. ч. и към България.

Фиг. 5. Внос на мляко и млечни продукти през периода януари 2013 – август 2014 г. (тона)

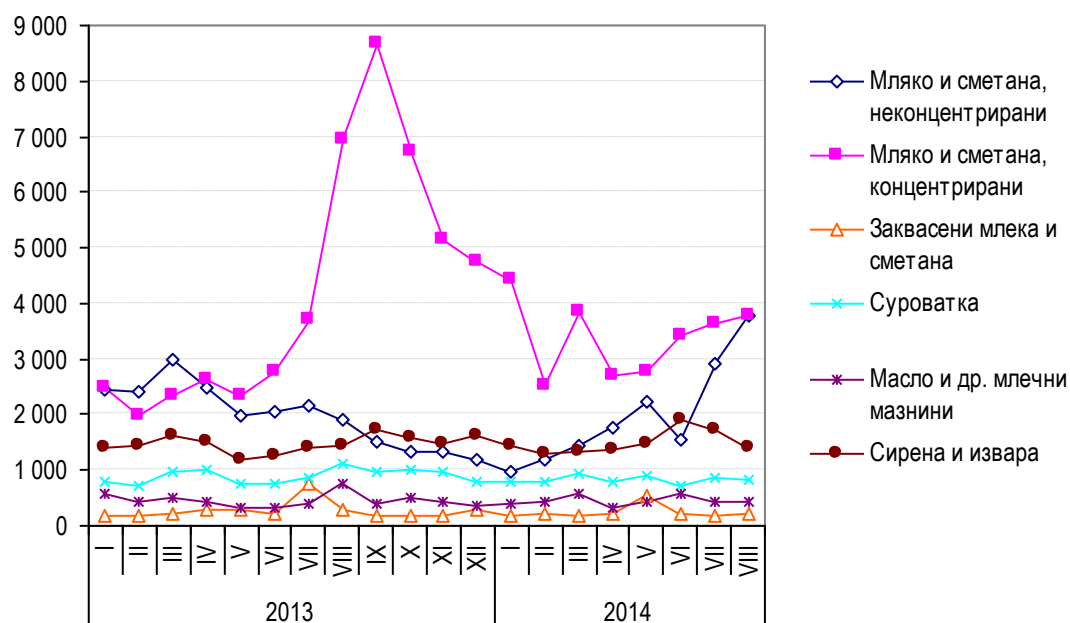

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ, предварителни данни за 2014 г.

По предварителни данни, в рамките на м. август 2014 г. са внесени общо 10 454 тона мляко и млечни продукти, което, макар и с около 660 тона повече спрямо предходния месец, е с близо 2 хил. тона по-малко в сравнение с м. август 2013 г.

Увеличението на вноса в сравнение с м. юли 2014 г. е свързано с нарастване на доставките на неконцентрирани и концентрирани мляко и сметана, докато вносът на сирена намалява за втори пореден месец.

Фиг. 6. Внос на мляко и млечни продукти през периода януари 2013 – август 2014 г. по продукти (тона)

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ, предварителни данни за 2014 г.

За осемте месеца на 2014 г. вносът на млечни продукти е почти изцяло от ЕС – общо 67 007 тона, като най-големи количества са доставени от Германия (14 585 тона), Румъния (14 874 тона) и Полша (12 301 тона), следвани от Унгария (6 308 тона), Гърция (4 090 тона), Нидерландия (3 365 тона) и Франция (3 262 тона).

Вносът от трети страни за периода остава ограничен – 34 тона, изцяло сирена, внесени от Обединени арабски емирства (17 тона), Косово (14 тона) и Канада (3 тона).

Въпреки че данните за периода януари – август 2014 г. сочат леко изоставане на вноса на мляко и млечни продукти на годишна база, общият внос за цялата 2014 г. се очаква да надхвърли нивото от 2013 г. Предвид увеличеното предлагане на мляко и млечни продукти в рамките на ЕС, за което допринася и руското ембарго, до края на 2014 г. и в началото на 2015 г. се очаква известно засилване на вноса в страната и то на по-ниски цени, спрямо тези, наблюдавани в началото на 2014 г. Това се отнася както за вноса на готови за консумация млечни продукти, така и за

този на продукти, представляващи суровина за българските предприятия от хранително-вкусовата промишленост. Все пак, по-значително увеличение на вноса ще бъде ограничено от сравнително постоянното потребление на млечни продукти в страната.

4. Износ на мляко и млечни продукти

По данни на НСИ, общият износ на мляко и млечни продукти през 2013 г. възлиза на 46 692 тона. Спрямо предходната година се отчита лек спад от 3,8%, поради значително намаление на изнесените количества суроватка, неконцентрирани мляко и сметана и заквасени млека, което може да се обясни с пониското им промишлено производство през годината. Същевременно, износът на сирена и извара, масло и концентрирани мляко и сметана нараства с между 3,3% и 44,3%.

Таблица 8. Износ на мляко и млечни продукти, 2012 – август 2014 г. (тона)

Продукти	2012	2013	I-VIII. 2013	I-VIII. 2014	Изменение	
					2013/2012	I-VIII. 2014/2013
Мляко и сметана, неконцентрирани	7 117	6 623	4 823	2 363	-6,9%	-51,0%
Мляко и сметана, концентрирани или с прибавка на захар или други подсладителни	3 339	4 817	3 767	1 733	44,3%	-54,0%
Мътеница, заквасени млека и сметана, кисело мляко, кефир и други ферментирани или подкиселени млека и сметана	8 136	7 874	5 448	5 837	-3,2%	7,1%
Суроватка, дори концентрирана или с прибавка на захар или други подсладителни	3 678	301	126	68	-91,8%	-45,9%
Масло и други млечни мазнини; млечни пасти за намазване	929	1 047	882	435	12,6%	-50,7%
Сирена и извара	23 075	23 834	15 031	18 212	3,3%	21,2%
Общо мляко и млечни продукти	46 274	44 496	30 076	28 649	-3,8%	-4,7%

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2014 г.

В рамките на годината се отчита свиване на износа на мляко и млечни продукти за ЕС, частично компенсирани от нарастването му за трети страни.

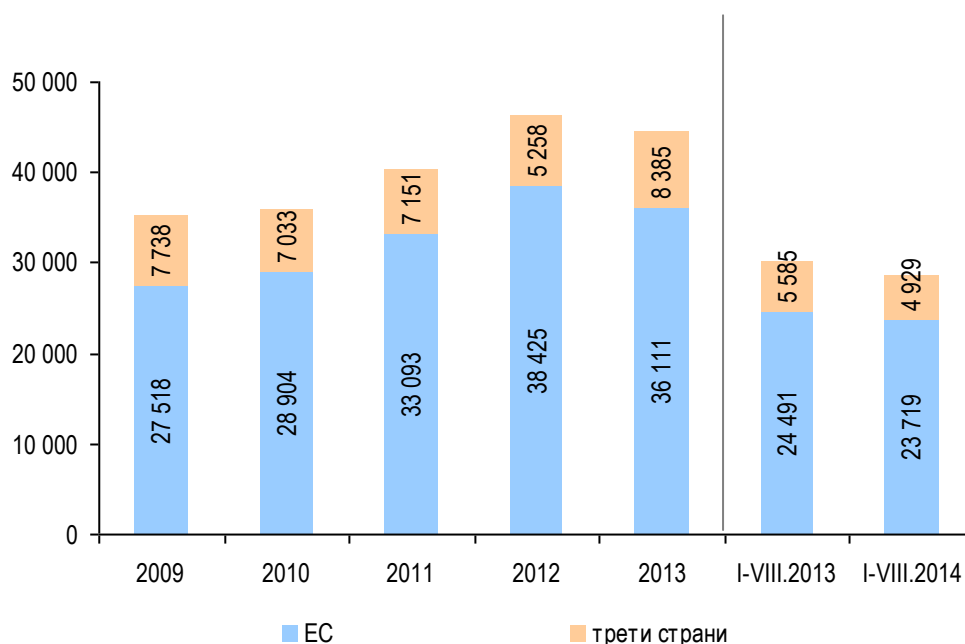
Пратките за Съюза намаляват с 6% спрямо 2012 г., до 36 111 тона (около 81% от общия износ на мляко и млечни продукти през годината). Традиционно, най-значително количество е реализирано в Гърция (20 487 тона), следват Румъния (7 438 тона), Германия (2 836 тона), Австралия (1 330 тона) и Испания (980 тона).

Износът на мляко и млечни продукти за страни извън ЕС бележи ръст от 6,8% спрямо предходната година, достигайки 8 385 тона. Основни дестинации остават САЩ (2 718 тона), Ливан (1 968 тона) и Австралия (1 330 тона), следвани от Украйна (697 тона), Молдова (373 тона) и Русия (235 тона), като са изнасяни предимно бяло

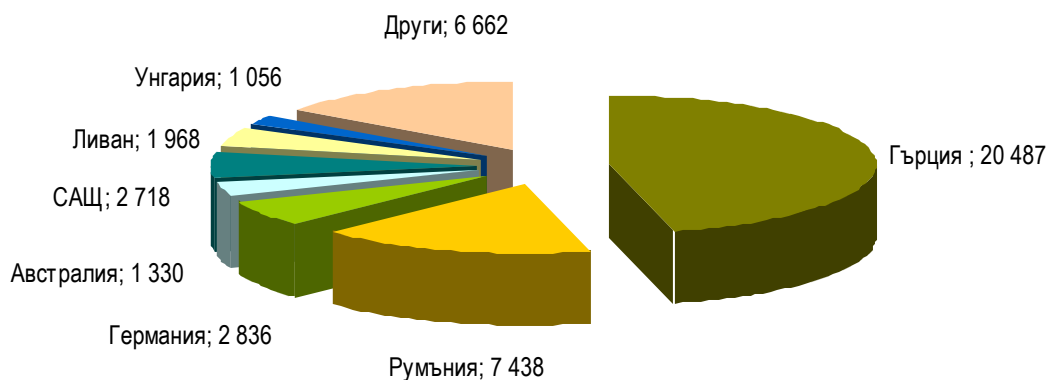
саламурено сирене от овче и краве мляко и кашкавал.

Фиг. 7. Износ на мляко и млечни продукти, 2009 – август 2014 г. (тона)

Източник: НСИ, предварителни данни за 2014 г.

Фиг. 8. Износ на мляко и млечни продукти през 2013 г. по страни (тона)

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ

През последните няколко години се прилагат няколко програми за популяризиране на български млечни продукти (бяло саламурено сирене, кашкавал и кисело мляко) на международните пазари, съфинансирани от ЕС. Те помагат на българските фирми да представят продукцията си извън страната чрез дегустации, рекламни кампании, участие в специализирани изложения и други. През 2012 г.

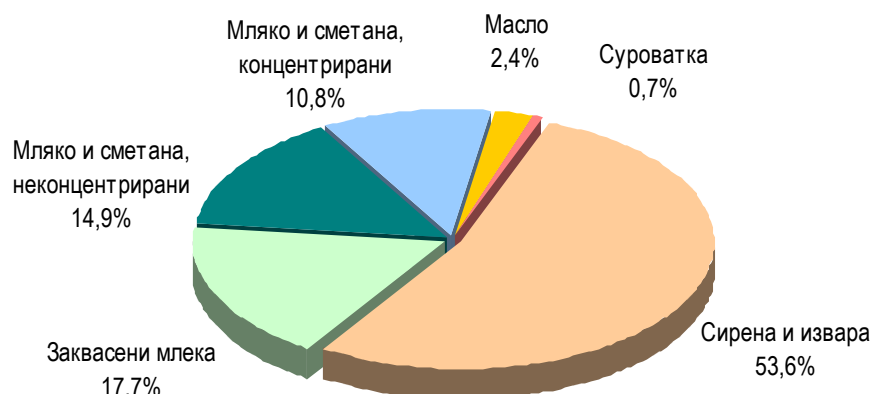
успешно приключи програмата за популяризиране на български млечни продукти на пазарите на Русия и Украйна, а в момента действат други две подобни програми, насочени към пазарите на Австралия, Обединени арабски емирства, Русия и Бразилия.

През 2013 г. износът на сирена и извара (тарифен код 0406, в т.ч. пресни сирена и извара, бяло саламурено сирене, кашкавал и др.) възлиза на 23 834 тона - с 3,2% повече спрямо предходната година, като формира 53,6% от общо изнесеното количество мляко и млечни продукти през годината. Близо 38% от количествата са насочени за Гърция (9 129 тона). Сравнително големи количества са изнесени и за САЩ (2 718 тона), Германия (2 659 тона), Ливан (1 968 тона), Румъния (1 717 тона), Австралия (1 330 тона) и Испания (942 тона).

В рамките на годината извън страната са реализирани 7 289 тона бяло саламурено сирене от краве мляко и 6 606 тона бяло саламурено сирене от овче и биволско мляко, съответно с 14% и 7% повече в сравнение с 2012 г.

Износът на пресни сирена (с незавършено зреене, вкл. извара и сирене от суроватка) нараства по-умерено - с 3,7% на годишна база, до 5 124 тона, докато този на кашкавал от овче и краве мляко намалява с 3,6%, до 3 567 тона.

Фиг. 9. Структура на износа на мляко и млечни продукти през 2013 г.

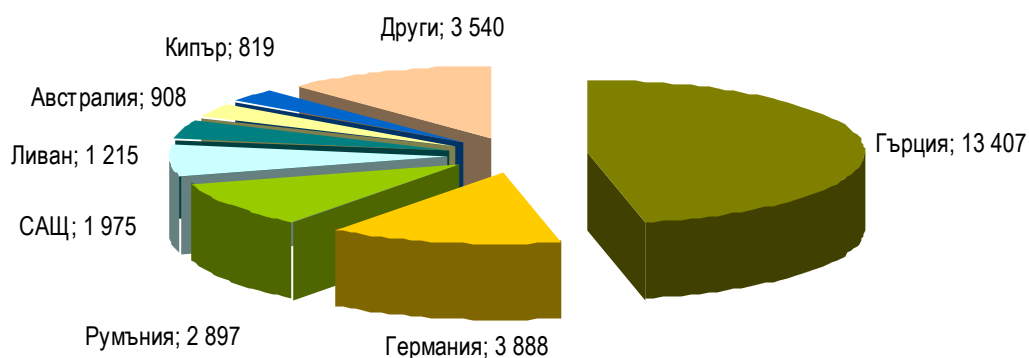
Източник: НСИ

По предварителни данни на НСИ, през периода м. януари – м. август 2014 г. са изнесени общо 28 649 тона мляко и млечни продукти, с 4,7% по-малко спрямо същия период на предходната година. Наблюдава се значително намаление на износа на мляко и сметана, масло и млечни мазнини, частично компенсирани от увеличение на износа сирена и извара, свързано с нарасналото им производство в страната.

Общият износ на сирена и извара през първите осем месеца на 2014 г. бележи ръст от 21,2% на годишна база, до 18 212 тона. Бялото саламурено сирене и кашкавалът остават най-значимите експортни продукти. В рамките на периода са изнесени 5 984 тона саламурено сирене от овче или биволско мляко, 5 028 тона бяло саламурено сирене от краве мляко, 2 364 тона кашкавал и 3 241 тона пресни сирена (с незавършено зреене) и извара.

При втората по значимост група в структурата на износа на млечни продукти - заквасени млека и сметана (тарифен код 0403), се отчита увеличение на изнесените количества със 7,1%, до 5 837 тона спрямо аналогичния период на предходната година.

Фиг. 10. Износ на мляко и млечни продукти през периода януари – август 2014 г. по страни (тона)

Източник: предварителни данни на НСИ, обработени от МЗХ

От общо изнесените количества мляко и млечни продукти за осемте месеца на 2014 г., 20 853 тона или 83% са насочени към страните от ЕС, а останалите 4 255 тона са износ за трети страни. Износът за ЕС намалява с 3% на годишна база, а този за трети страни - с 12,7%.

В рамките на периода, най-големи изпращания на мляко и млечни продукти са осъществени за Гърция (13 407 тона), Германия (3 888 тона) и Румъния (2 897 тона). Сравнително голям е и износът за Кипър (819 тона) и Испания (619 тона).

Сред страните извън ЕС, най-големи количества са насочени за традиционни партньори като САЩ (1 975 тона), Ливан (1 215 тона) и Австралия (908 тона).

Като цяло, руската забрана за внос на определени селскостопански продукти от ЕС, въведена в началото на м. август 2014 г., оказва ограничен пряк ефект върху

българския пазар на млечни продукти, тъй като през последните години износът на български млечни продукти за Русия е нисък, макар и с тенденция за нарастване.

През 2013 г. износът на млечни продукти за Русия възлиза на 235 тона - изцяло сирена - което представлява малко под 1% от общия износ на сирена и едва 0,3% от производството на сирена в България за годината. През първите осем месеца на 2014 г. изнесените сирена за Русия са в размер на 56 тона.

Същевременно, възможно е конкретни фирми, които имат договорености за износ за Русия или са били на път да сключат такива, да понесат сравнително големи за техния мащаб щети, поради затруднение да реализират засегнатите количества на алтернативни пазари, на задоволителна за тях цена.

Наложената от Русия забрана ще се отрази негативно на положените през последните години усилия за възстановяване на позициите на българските млечни продукти на традиционния руски пазар, в т. ч. на изпълнението на стартиралата през 2012 г. промоционална програма, съфинансирана от ЕС, за популяризиране на български млечни продукти на пазарите на Русия и Бразилия.

Освен това, може да се очаква руското ембарго да окаже косвено ефект върху българския млечен сектор, поради пренасочване на част от продуктите, които другите държави-членки на ЕС няма да могат да реализират в Русия, към вътрешния пазар на Съюза, в т. ч. и към България. Увеличеното предлагане в рамките на ЕС вече допринася за понижаване на цените на млечните продукти в ЕС и особено в страните, които традиционно изнасят големи количества за Русия. То може също така да затрудни реализацията на българските млечни продукти на европейския пазар, макар че подобен ефект вероятно ще бъде ограничен от факта, че се изнасят главно традиционни български продукти със специфичен вкус, които имат своята ниша на пазара.

Предвид данните за износа, реализиран през осемте месеца на годината, както и високото предлагане в световен мащаб, може да се очаква общият износ на мляко и млечни продукти за 2014 г. да бъде малко под нивото от предходната година.

5. Потребление на мляко и млечни продукти от домакинствата

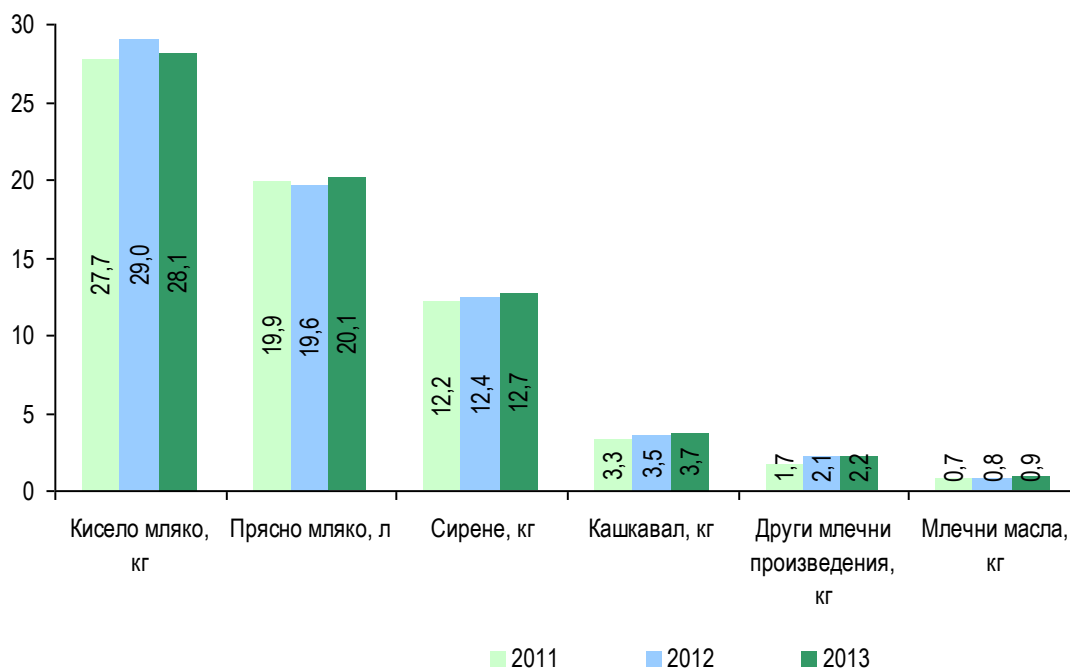
По данни на НСИ, през 2013 г. се отчита нарастване на средното потребление на лице от домакинствата на почти всички основни млечни продукти, с изключение на киселото мляко. Данните от наблюдението не включват консумацията на млечни продукти в заведенията за обществено хранене.

Най-значителен ръст се наблюдава при потреблението на млечните масла – с 12,5%. По-слабо нараства потреблението на кашкавал - с 5,7%, други млечни произведения (различни продукти на млечна основа, както и с подсладители,

добавка на плодове и др.) – с 4,8%, прясно мляко – с 2,6% и сирена – с 2,4%.

Единствено консумацията на кисело мляко в домакинствата намалява в сравнение с предходната година - с 3,1%.

Фиг. 11. Средно потребление на мляко и млечни продукти на лице от домакинство през периода 2011 – 2013 г.

Източник: НСИ

Традиционно, най-голяма е консумацията на кисело мляко, прясно мляко и бяло саламурено сирене, съответно средно 28,1 кг, 20,1 л и 12,7 кг на лице от домакинство.

Наличните данни на НСИ за **първите шест месеца на 2014 г.** сочат спад на потреблението от домакинствата на някои от основните млечни продукти в сравнение със същия период на предходната година, което може да се обясни с повисоките цени на млечните продукти през периода. Най-съществено намаление се отчита при консумацията на прясно мляко – с 5,8% до 9,8 кг/лице, следвано от това при киселото мляко – с 4,2%, до 13,7 кг/лице и на сиренето – с 3,3%, до 5,9 кг/лице.

6. Цени на мляко и млечни продукти

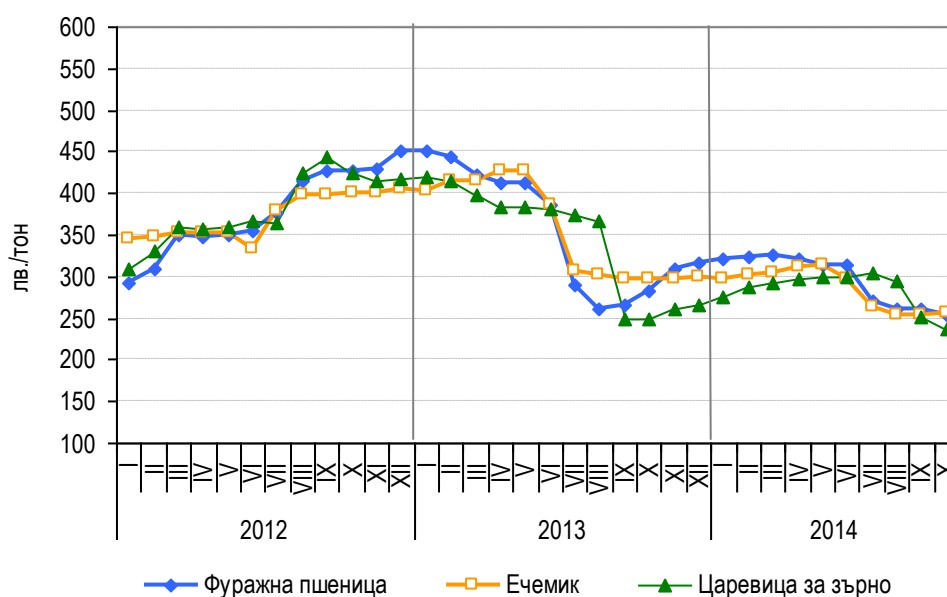
Цени на фуражи

Основна част от общите разходи за производство на мляко се формира от разходите за изхранване на животните.

По данни на Системата за агропазарна информация (САПИ), през 2013 г.

средните изкупни цени на основните фуражни култури отбелязват спад спрямо предходната година – с 6,1% при фуражната пшеница, 4,3% при ечемика и 9,2% при царевичата за зърно. И при трите фуражни култури се наблюдават по-високи ценови нива през първата половина на годината и чувствително понижение на стойностите със стартиране на пазарната 2013/14 година (от м. юли за пшеницата и ечемика и от м. септември за царевичата), под влияние на рекордно високото предлагане в световен мащаб.

Фигура 12. Изкупни цени на фуражни култури през периода януари 2012 – октомври 2014 г., лв./тон

Източник: САПИ

През първата половина на 2014 г. изкупните цени на фуражните култури в страната са относително стабилни, като се движат съществено под нивата отпреди една година. От м. юли - август се наблюдава понижение на цените, отразяващо тенденцията на международните пазари, където котировките са под натиска на очертаващото се много високо световно предлагане на зърнени култури за втора поредна година. Средно за периода януари – октомври 2014 г., изкупните цени на основните фуражни култури намаляват с около 18% до 22% спрямо същия период на 2013 г.

Цените на фуражните смеси като цяло отразяват измененията на цените на зърнените култури, но с известно закъснение и в по-малка степен, тъй като при тяхното формиране оказват влияние и други фактори.

По данни на САПИ, средната цена на едро на фуражните смеси за изхранване на крави за 2013 г. нараства с 15,6% спрямо 2012 г., което се дължи на значително по-високите стойности през първата половина на годината. От м. юли

2013 г. се наблюдава първоначално слабо, а впоследствие и по-съществено понижение на цените на фуражните смеси за крави, като едва през м. декември средната цена на едро спада под нивото отпреди една година (със 7%).

Тенденцията на намаление продължава и през първото тримесечие на 2014 г., след което цените на едро на фуражните смеси за крави се стабилизират на ниво от около 600 лв./тон. Средната цена на едро за периода януари-октомври 2014 г. е с 12,4% по-ниска, в сравнение със същия период на 2013 г.

През следващите месеци се очаква изкупните цени на фуражните култури да продължат да се движат на сравнително ниски нива, под влияние на високото световно предлагане на зърно, което от своя страна ще доведе до задържане или дори намаление на разходите за производство на мляко.

Цени на мляко и млечни продукти

В рамките на 2013 г. средномесечните *изкупни цени* на кравето мляко варират от 0,62 до 0,67 лв./л (без ДДС), движейки се малко над нивата от 2012 г. По данни на САПИ, средната изкупна цена на кравето мляко за 2013 г. е 0,64 лв./л, с 8,5% по-висока в сравнение с предходната година.

Таблица 9. Цени на мляко и млечни продукти през 2014 г.

Период/ Продукт	2013 сп.	Изм. 2013/ 2012	2014													Изм.	
			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI*	сп. I-XI. 2014	XI.2014/ XI.2013	I-XI. 2014/2013	
Изкупни цени (без ДДС)																	
Краве мляко - лв./л	0,64	8,5%	0,67	0,68	0,67	0,67	0,67	0,66	0,66	0,66	0,67	0,66	0,64	0,66	0,0%	3,1%	
Цени на едро																	
Мляко прясно - лв./л плик	1,22	-3,2%	1,23	1,23	1,22	1,23	1,23	1,23	1,22	1,21	1,21	1,21	1,20	1,22	-3,2%	0,0%	
Мляко кисело - лв./бр. коф.	0,78	1,3%	0,80	0,80	0,80	0,80	0,79	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,0%	2,6%	
Масло - лв./кг	10,33	7,3%	11,09	11,18	11,23	11,08	11,03	11,08	11,09	11,09	11,09	11,09	11,05	11,10	1,4%	8,1%	
Сирене краве - лв./кг	6,65	7,4%	6,96	6,99	6,95	6,97	6,94	6,92	6,93	6,92	6,93	6,95	6,85	6,94	-1,6%	4,8%	
Кашкавал "Витоша" - лв./кг	11,08	3,9%	11,66	11,72	11,77	11,80	11,77	11,82	11,78	11,70	11,70	11,71	11,67	11,74	1,4%	6,4%	
Цени на дребно																	
Мляко прясно - лв./л плик	1,31	-1,5%	1,33	1,31	1,30	1,32	1,33	1,34	1,35	1,35	1,35	1,35	1,34	1,33	0,8%	2,3%	
Мляко кисело - лв./бр.	0,84	3,7%	0,88	0,88	0,89	0,89	0,88	0,89	0,89	0,88	0,88	0,88	0,88	0,88	0,0%	6,0%	
Масло - лв./125 г	1,76	7,3%	1,91	1,94	1,94	1,95	1,94	1,95	1,95	1,95	1,95	1,95	1,96	1,94	4,3%	10,9%	
Сирене краве - лв./кг	8,86	6,9%	9,67	9,68	9,69	9,72	9,75	9,77	9,72	9,61	9,51	9,54	9,48	9,65	0,3%	9,8%	
Кашкавал "Витоша" - лв./кг	14,16	3,0%	14,85	14,92	14,87	14,82	14,70	14,61	14,63	14,61	14,57	14,61	14,61	14,71	0,2%	4,3%	

Източник: САПИ, * предварителни данни за м. ноември 2014 г.

Средните цени на едро на повечето млечни продукти за 2013 г. също нарастват спрямо 2012 г. Увеличението е по-чувствително при кравето сирене и

маслото (с малко над 7%) и по-слабо изразено при киселото мляко и кашкавал „Витоша“ (съответно с 1,3% и 3,9%). Намаление отбелязва единствено средната цена на едро на прясното мляко – плик, с 3,2%.

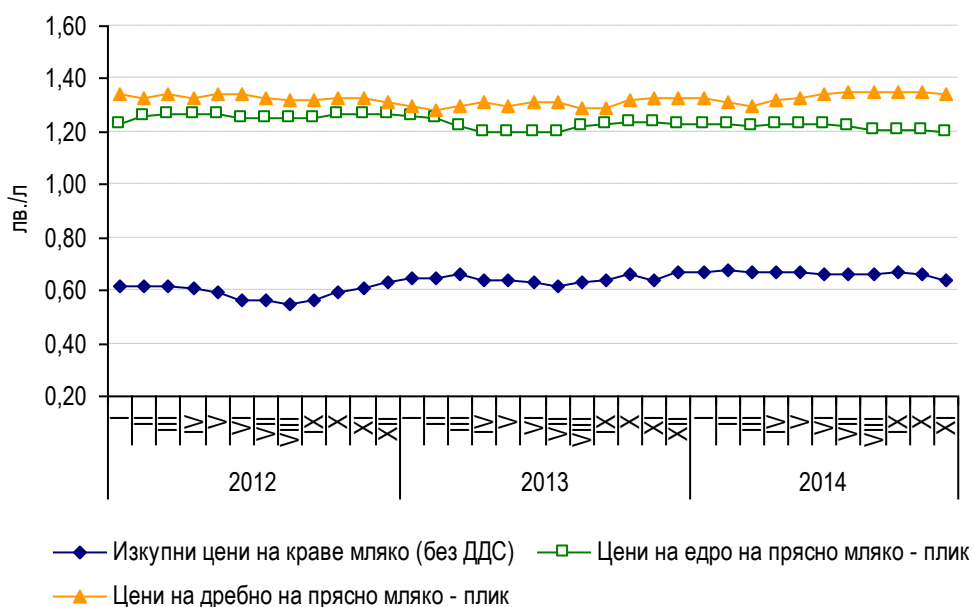
При средните *цени на дребно* на млечните продукти през 2013 г. най-значителен е ръстът при маслото – със 7,3% и кравето сирене – с 6,9%. По-умерено поскъпват киселото мляко и кашкавал „Витоша“, съответно с 3,7 и 3%. Подобно на цените на едро, леко поевтиняване на годишна база е регистрирано единствено при прясното мляко – плик, с 1,5%.

Въпреки съществено по-ниските цени на фуражите, през 2014 г. цените на млякото и млечните продукти в страната остават относително стабилни, като през по-голяма част от годината се движат малко над миналогодишните нива, с тенденция на сближаване към края на годината.

Средната *изкупна цена* на краве мляко за периода м. януари – м. ноември 2014 г. е 0,66 лв./л, с 3,1% по-висока спрямо същия период на 2013 г.

При средните *цени на едро и на дребно* на млечните продукти за единадесетте месеца на 2014 г. също се отчита ръст на годишна база, най-значителен при предлагането на дребно на масло – с 10,9%, и краве сирене – с 9,8%.

Фигура13. Цени на краве мляко през периода януари 2012 - ноември 2014 г.

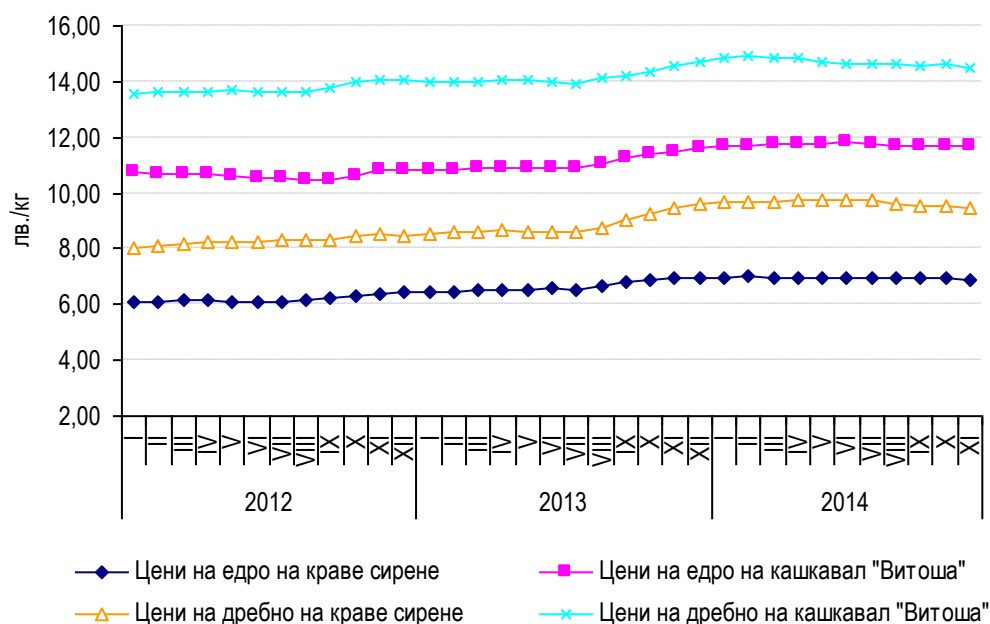
През м. ноември 2014 г. се наблюдава леко понижение на изкупната цена на краве мляко (с 3% на месечна база), както и на цените на някои от млечните продукти по веригата на предлагане (в рамките на 0,3–1,4% на месечна база), частично отразяващо тенденцията на намаление на цените на европейските пазари,

под влияние на високото предлагане. Като цяло, цените остават близки до сравнително високите нива отпреди една година.

Въпреки че до момента официалните данни не сочат съществен спад на средната изкупна цена на краве мляко за страната, възможно е някои изкупвачи да спекулират с ефекта от руското ембарго и да оказват натиск за намаление на цените, особено когато става дума за по-дребни производители, които трудно биха намерили алтернативна реализация за своята продукция.

Фигура 14. Цени на краве сирене и кашкавал "Витоша" през периода януари 2012 - ноември 2014 г.

През следващите месеци може да се очаква цените на млечните продукти в България да отбележат известно понижение, отразявайки тенденцията на намаление на международните пазари, наблюдавана от пролетта на 2014 г. насам, в резултат на увеличение на световното производство на мляко. През последните няколко месеца допълнителен натиск върху цените на млечните продукти в Европа оказва и въведената забрана за внос на определени селскостопански продукти от ЕС в Русия.

II. Ситуация и перспективи на пазара на ЕС

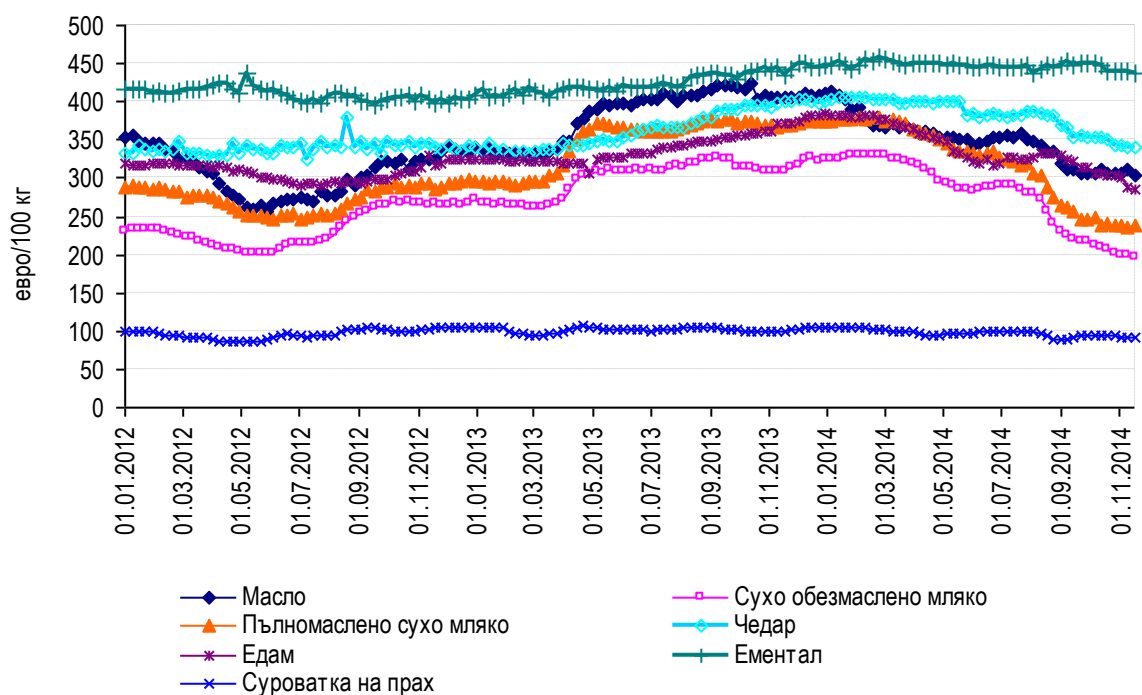
По данни на Европейската комисия (ЕК), през първата половина на 2014 г. производството на мляко в ЕС, САЩ, Нова Зеландия и Австралия е нараснало с 5%, като се очаква то да продължи да нараства и през втората половина годината. Това увеличение следва необичайно дълъг период на рекордно високи цени, поради изпреварващ ръст на търсенето спрямо предлагането на млечни продукти.

За седемте месеца на 2014 г. доставките на мляко в ЕС са с 5,8% над нивото от същия период на предходната година. Рекордно високото производство е

стимулирано от много доброто обезпечаване с фуражи, включително през лятото, и високите цени на млякото. Броят на млечните крави се е увеличил, тъй като фермерите се подготвят за отпадане на млечните квоти от април 2015 г. Предвид пониските разходи за фуражи, в резултат от понижение на цените на зърнените култури, по-съществено забавяне на производството се очаква едва към края на годината.

Доставките на мляко в ЕС за цялата 2014 г. се предвижда да достигнат 146,4 млн. тона, с 3,7% повече спрямо предходната година. През 2015 г. се прогнозира по-слабо увеличение с до 1,6%, което ще бъде повлияно основно от три фактора: намаление на производството през първото тримесечие на годината в някои държави-членки на Съюза, свързано с техните национални квоти; увеличение на производството в тези държави-членки след отпадане на квотите (макар и по-слабо отколкото е било очаквано по-рано) и по-слабо нарастване на производството в останалите страни, поради очакваните по-ниски цени на млякото през следващата година.

Фигура 15. Средни цени на млечни продукти в ЕС, евро/100 кг

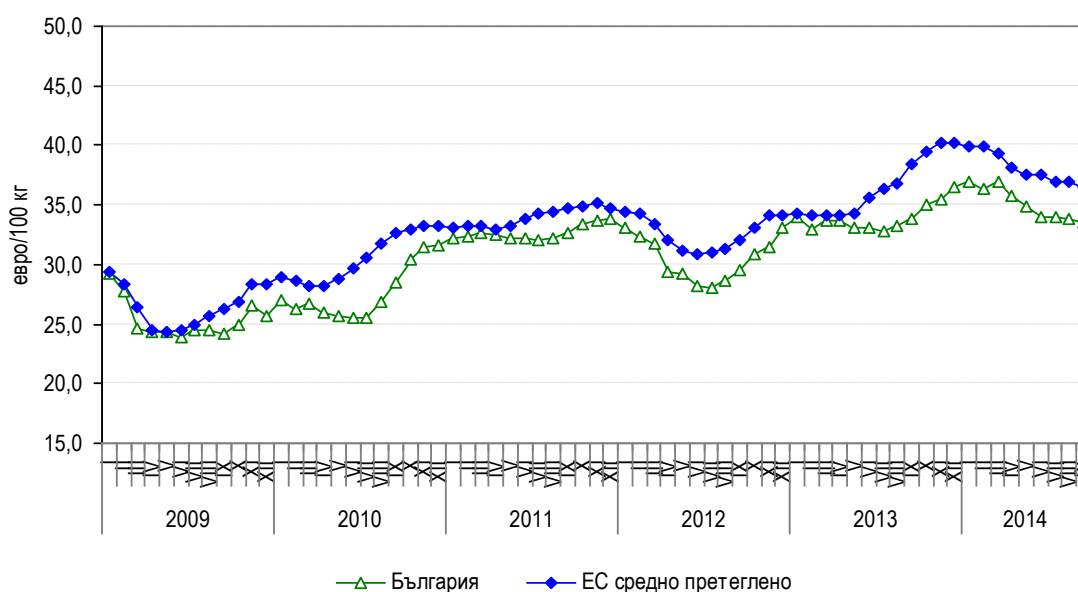
Източник: ЕК

От пролетта на 2014 г. се наблюдава тенденция на понижение на цените на млечните продукти в ЕС, под влияние на нарастване на световното предлагане на мляко (цените на маслото са започнали да спадат още през януари, докато при млякото на прах намалението е започнало през март).

Допълнителен натиск върху цените на европейския пазар през последните няколко месеца оказва и Руската забрана за внос на определени селскостопански продукти от ЕС (вкл. млечни продукти), въведена в началото на август 2014 г. През последните три години експортът на млечни продукти от ЕС за Русия представлява около 1,4% от общото производство на мляко в ЕС в млечен еквивалент и формира около 13% от общия износ на млечни продукти на ЕС. Най-значителни количества за Русия са експортирали Нидерландия, Франция, Германия, Белгия, Полша и Дания.

По данни на ЕК, през м. август 2014 г. цените на млечните продукти в ЕС са отбелязали чувствителен спад, като през следващите три месеца е налице известно забавяне на темпа на понижението. Към 23.11.2014 г. средната цена на обезмасленото сухо мляко за ЕС е намаляла с 38% спрямо нивото отпреди една година, а тази на пълномасленото сухо мляко – с 35%. При средните цени на маслото и сирената „Гауда“, „Едам“ и „Чедар“ също се отчита значителен спад – с между 18% и 26% на годишна база. По-слабо изразено е годишното намаление при средните цени на суроватка – с 10% и сирене „Ементал“ – с 3%.

Фигура 16. Средни цени на сурово краве мляко в ЕС и България, евро/100 кг

Източник: ЕК

По данни на ЕК, средно претеглената изкупна цена на краве мляко в ЕС за м. септември 2014 г. (последния месец, за който има информация за всички държави-членки) е 36,5 евро/100 кг (0,71 лв./кг). Макар и с 5% под нивото отпреди една година, това все пак остава сравнително високо ниво.

Докато се търсят алтернативни пазари, част от млякото, което по принцип би се използвало за производство на сирена за износ за Русия, ще се насочи към

производството на масло и мляко на прах.

От въвеждане на руското ембарго до момента Европейската комисия предприе няколко мерки за ограничаване на негативния ефект върху европейския пазар на засегнатите продукти.

Конкретно по отношение на млечните продукти това включва мерки за подпомагане на частното складиране на масло, обезмаслено мляко на прах и определени видове сирена и удължаване срока на публичната интервенция за масло и обезмаслено мляко на прах до края на 2014 г.

Операторите от млечния сектор могат да се възползват и отпускането на допълнителни 30 млн. евро финансиране от ЕС за промоционални мерки, стартиращи през 2015 г.

На 18 ноември 2014 г. ЕК обяви своето намерение да одобри пакет от 28 млн. евро за подпомагане на производителите на мляко в Литва, Латвия и Естония. Млечният сектор в трите Балтийски страни е сериозно засегнат от руското ембарго, тъй като те са изнасяли съществен дял от своето производство на млечни продукти за Русия.